

Таким чином, можемо зазначити, що накопичений досвід і позитивні тенденції впровадження ідеї гендерної рівності та інтеграції недискримінаційного підходу у систему освіти свідчать у цілому про суттєві зрушення у свідомості освітян і соціуму у напрямі розбудови суспільства рівних можливостей в Україні.

Література

1. Гендерний освітній експеримент: неможливе є можливим! *Гендерний інформаційно-аналітичний центр «КРОНА»* : офіційний сайт. URL: <https://cutt.ly/4fnnGZM> (дата звернення: 05.09.2020).
2. МОН пояснює, для чого потрібна антидискримінаційна експертиза підручників. *Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України* : веб-сайт. URL: <https://cutt.ly/gfnnFZ2> (дата звернення: 05.09.2020).
3. Про освіту : Закон України від 5 вер. 2017 р. № 2145–VIII. *Офіційний портал Верховної Ради України* : веб-сайт URL: <https://cutt.ly/KfoyAz6> (дата звернення 05.08.2020).

СТВОРЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО СЕРЕДОВИЩА В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ЯК ПРІОРИТЕТ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КЕРІВНИКА

Оксана САМПАРА
Тернопільська Українська гімназія
імені Івана Франка,
oksana.sampara@ukr.net

Система освіти України, як і кожна суспільно-економічна система, базується на трьох основних складниках: інституційна складова (перш за все, нормативно-правове забезпечення); мережа закладів освіти, органи управління у сфері освіти, інші учасники освітньої діяльності, які забезпечують функціонування системи; механізми та інструментарій регулювання відносин між всіма зацікавленими сторонами. Закон України «Про повну загальну середню освіту» урегулює питання доступності, зокрема, забезпечення рівного доступу дітей до повної загальної середньої освіти (доступність для осіб з особливими освітніми потребами; територіальна доступність закладу загальної середньої освіти; забезпечення якості повної загальної середньої освіти та врахування принципів академічної доброчесності; проходження сертифікації педагогічних працівників закладів освіти тощо) [4].

У статті 19 Закону України «Про освіту» (від 05 вересня 2017 р. № 2145-VIII) визначено, що «органи державної влади та органи місцевого самоврядування створюють умови для забезпечення особам з особливими освітніми потребами прав і можливостей для здобуття освіти на всіх рівнях з урахуванням їхніх індивідуальних потреб, здібностей та інтересів» [3].

Організація інклюзивного навчання визначається Порядком організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України (від 15 вересня 2011 р. № 872). Відповідно до зазначеного Порядку, підставою для організації інклюзивного навчання є заява

батьків або законних представників дитини з особливими освітніми потребами та висновок психолого-медико-педагогічної консультації (тепер – висновок інклюзивно-ресурсного центру). Керівник закладу загальної середньої освіти за підтримки відповідного органу управління освітою організовує клас з інклюзивним навчанням, створює необхідну матеріально-технічну та навчально-методичну базу, здійснює добір відповідних педагогічних працівників тощо [2].

Відповідно до пункту 8 Порядку, для забезпечення ефективності освітнього процесу у класі з інклюзивним навчанням кількість учнів з особливими освітніми потребами становить:

- 1–3 дитини з числа дітей із порушеннями опорно-рухового апарату, затримкою психічного розвитку, зниженим зором чи слухом, легкими інтелектуальними порушеннями тощо;

- не більш як 2 дітей із числа дітей незрячих, нечуючих, із тяжкими порушеннями мовлення, зокрема з дислексією, розладами аутичного спектру, іншими складними порушеннями (порушеннями слуху, зору, опорно-рухового апарату в поєднанні з інтелектуальними порушеннями чи затримкою психічного розвитку) або тих, що пересуваються на кріслах колісних [2].

Відповідно до Закону України «Про освіту» (ст. 20) визначено, що особам з особливими освітніми потребами надаються психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки [3].

Психолого-педагогічні послуги – це комплексна система заходів з організації освітнього процесу та розвитку особи з особливими освітніми потребами, що передбачені індивідуальною програмою розвитку та надаються педагогічними працівниками закладів освіти, реабілітаційних установ системи охорони здоров'я, соціального захисту, фахівцями інклюзивно-ресурсного центру.

Корекційно-розвиткові послуги (допомога) – це комплексна система заходів супроводження особи з особливими освітніми потребами у процесі навчання, що спрямована на корекцію порушень шляхом розвитку особистості, її пізнавальної діяльності, емоційно-вольової сфери та мовлення [3].

Органи державної влади та органи місцевого самоврядування утворюють інклюзивно-ресурсні центри для забезпечення реалізації права на освіту та психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами. Так, у Тернопільській області функціонує 17 інклюзивно-ресурсних центрів і 1 обласний ресурсний центр з підтримки інклюзивної освіти.

Запровадження інклюзивного навчання в області створює передумови для інтегрування дітей з особливими освітніми потребами, у тому числі з інвалідністю, у загальноосвітній простір. На сьогодні в області проживає більше 13 тис. дітей з порушеннями психофізичного розвитку. У 2018/2019 н. р. інклюзивною освітою було охоплено 261 дитину, функціонувало 190 інклюзивних класів у 105 закладах загальної середньої освіти; 32 дитини навчались у 15 інклюзивних групах закладів дошкільної освіти. До роботи залучено 192 асистентів вчителя та 15 асистентів вихователів.

З метою забезпечення права дітей з особливими освітніми потребами віком від 2 до 18 років на здобуття дошкільної та загальної середньої освіти, в тому числі у закладах професійної (професійно-технічної) освіти у м. Тернополі створено Комунальну установу «Інклюзивно-ресурсний центр № 1» Тернопільської міської ради, фахівці якого проводять комплексну психолого-педагогічної оцінку дитини, надають психолого-педагогічну допомогу та забезпечують системний кваліфікований супровід. Діяльність Центру здійснюється з урахуванням таких принципів, як повага та сприйняття індивідуальних особливостей дітей, дотримання найкращих інтересів дитини, недопущення дискримінації та порушення прав дитини, конфіденційність, доступність освітніх послуг з раннього віку, міжвідомча співпраця. Про ефективність роботи свідчить те, що до Тернопільської міської ради звернулися й жителі об'єднаних територіальних громад (Підволочиська, Байковецька) щодо надання фахівцями психолого-педагогічної допомоги та забезпечення системного кваліфікованого супроводу дітей з особливими освітніми потребами, які проживають на їхніх територіях.

У м. Тернополі існує мережа закладів загальної середньої освіти, у якій створено необхідні умови для навчання дітей з особливими освітніми потребами (табл. 1).

Таблиця 1

**Мережа закладів загальної середньої освіти
з інклюзивною формою навчання
у м. Тернополі**

№ п/п	Заклад освіти	Кількість класів	Кількість учнів з ООП
1.	ТНВК № 28	4	15
2.	ТЗОШ № 4	1	3
3.	ТЗОШ № 8	2	2
4.	ТЗОШ № 10	5	11
5.	ТЗОШ № 11	3	3
6.	ТНВК ШК Патріарха Йосифа Сліпого	3	3
7.	ТЗОШ № 14	2	4
8.	ТЗОШ № 16	2	4
9.	ТШЛ № 21 – спеціалізована мистецька школа ім. І.Герети	5	7
10.	ТЗОШ № 23	1	1
11.	ТЗОШ № 25	1	1
12.	ТЗОШ № 26	1	1
13.	ТЗОШ № 28	4	7

Таким чином, спостерігаємо активне запровадження інклюзивної освіти у м. Тернополі та Тернопільській області, що відповідає вимогам часу та змісту чинних нормативно-правових документів.

Література

1. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року : Указ Президента України від 25 черв. 2013 р. № 344/201. *Верховна Рада України. Законодавство України* : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013> (дата звернення: 05.09.2020).

2. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах : Постанова Кабінету Міністрів України від 15 вер. 2011 р. № 872. *Верховна Рада України. Законодавство України* : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/872-2011-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.09.2020).
3. Про освіту : Закон України від 05 вер. 2017 р. № 2145-VIII. *Верховна Рада України. Законодавство України* : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 05.09.2020).
4. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16 січ. 2020 р. № 463-IX. *Верховна Рада України. Законодавство України* : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20> (дата звернення: 01.09.2020).
5. Сампара О. В. Публічне управління у сфері загальної середньої освіти в Україні (на прикладі ОТГ Тернопільської області) : магістерська робота (спеціальність «Публічне управління та адміністрування») / Львівський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України. Львів, 2020. 89 с.

СТВОРЕННЯ НЕДИСКРИМІНАЦІЙНОГО ҐЕНДЕРНОГО СЕРЕДОВИЩА У ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ «МОВА І ЛІТЕРАТУРА»

Надія СЕНЬОВСЬКА

**Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка,
vnlcats@gmail.com**

Забезпечення рівного доступу жінок і чоловіків до соціально-економічних і культурно-освітніх ресурсів є одним із пріоритетних завдань при розбудові відкритого і стабільного громадянського суспільства України в умовах євроінтеграції та реформування національної освіти. У цих умовах актуалізується проблема побудови недискримінаційного освітнього середовища. Його ключовий принцип – рівноцінності та паритетності статей (відповідно до таких чинних нормативно-правових документів, як Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», Державна програма рівних прав та можливостей жінок і чоловіків до 2021 року, Національні плани «Жінки, мир, безпека» та План з виконання рекомендацій Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок (CEDAW), Концепція Нової української школи, Стратегія впровадження гендерної рівності та недискримінації у сфері освіти «Освіта: гендерний вимір – 2021»).

Ґендерний підхід у сучасній освіті в Україні полягає в необхідності корекції процесу соціалізації молоді із врахуванням фактору статі та відповідно до соціально-економічних умов суспільства, іншими словами – у гендерній соціалізації. Освітні заклади значною мірою визначають гендерну ідентичність неповнолітніх українців, а також ті можливості особистого, громадянського та професійного вибору, що у них є.

Створення недискримінаційного гендерного середовища у закладі загальної середньої освіти передбачає перш за все подолання гендерних стереотипів й